TAMARA ĆAPETA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2022. január 13.[1]

C-415/20., C-419/20. és C-427/20. sz. egyesített ügyek

Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH (C-415/20)
F. Reyher Nchfg. GmbH & Co. KG vertr. d. d. Komplementärin Verwaltungsgesellschaft F. Reyher Nchfg. mbH (C-419/20)
kontra
Hauptzollamt Hamburg (C-415/20 és C-419/20)
és
Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG
kontra
Hauptzollamt Kiel (C-427/20)

(a Finanzgericht Hamburg [hamburgi pénzügyi bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek)

„Előzetes döntéshozatal – Valamely tagállam által az uniós jog megsértésével beszedett összegek visszatérítése – Kamatfizetés – Vámunió – A 2913/92/EGK rendelet (Közösségi Vámkódex) 241. cikke – A 952/2013/EU rendelet (Uniós Vámkódex) 116. cikkének (6) bekezdése – A kamatfizetés korlátozása vámvisszatérítés esetén – A tényleges érvényesülés elve – A kamatfizetést a bírósághoz fordulás időpontjától előíró nemzeti intézkedések”

I. Bevezetés

1. A Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság, Németország) által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti három kérelem tárgyát a jogalanyok Bíróság által az ítélkezési gyakorlatában uniós jogon alapuló jogorvoslatként meghatározott kamatfizetéshez való jogára vonatkozó uniós jog értelmezése képezi. E kérelmek három különböző helyzetre vonatkoznak, amelyek az uniós jog megsértésével, jogalap nélkül beszedett összegek utáni kamatfizetés iránti igényeket foglalnak magukban egyrészt a mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítések késedelmes kifizetésével és az ilyen visszatérítésekkel összefüggésben jogalap nélkül kiszabott pénzbírság visszatérítésével, másrészt a dömpingellenes vámok visszatérítésével, harmadrészt pedig a behozatali vámok visszatérítésével összefüggésben.

2. A jelen ügyek által felvetett kérdések lehetőséget biztosítanak a Bíróság számára, hogy részletezze és továbbfejlessze a kamatfizetési joggal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát, különösen pedig annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy uniós jog alapján milyen uniós jogsértések

[1] Eredeti nyelv: angol.

esetén keletkezik kamatfizetéshez való jog. Ezenkívül a Bíróságot arra kérik, hogy tisztázza azokat a feltételeket, amelyek mellett a kamatfizetési jogot mind az uniós jog, mind pedig a nemzeti jog korlátozhatja.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

3. A Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló, 1992. október 12-i 2913/92/EGK tanácsi rendeletet [2] hatályon kívül helyezte a Közösségi Vámkódex létrehozásáról (Modernizált Vámkódex) szóló, 2008. április 23-i 450/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet [3], és annak helyébe lépett, amelyet viszont hatályon kívül helyezett az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló, 2013. október 9-i 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet, és annak helyébe lépett. [4]

4. A Közösségi Vámkódex 241. cikke a következőképpen rendelkezett:

„A behozatali vagy kiviteli vámok összegének vagy e vámok fizetésekor beszedett hitelkamatnak vagy késedelmi kamatnak vámhatóság részéről történő visszafizetése nem jár azzal, hogy a vámhatóság kamatot fizetne. Kamatot kell azonban fizetni:

– ha a visszafizetés iránti kérelem jóváhagyásáról szóló határozatot az elfogadása napjától számított három hónapon belül nem hajtják végre,

– ha a nemzeti rendelkezések ezt írják elő.

[…]”

5. Az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése a következőképpen szól:

„A visszafizetés nem keletkeztet kamatfizetést az érintett vámhatóságok részéről.

Kamatot kell fizetni azonban, ha a visszafizetés megadására vonatkozó határozatot nem hajtják végre a határozat meghozatalának napjától számított három hónapon belül, kivéve, ha a határidő betartásának elmulasztása a vámhatóságokon kívül álló okokból történt.

Ilyen esetekben a kamat a három hónapos időszak lejárati napjától a visszafizetés napjáig fizetendő. A kamatlábat a 112. cikknek megfelelően kell meghatározni.”

[2] HL 1992. L 302., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 4. kötet, 307. o.; a továbbiakban: Közösségi Vámkódex.

[3] HL 2008. L 145., 1. o.

[4] HL 2013. L 269., 1. o.; helyesbítések: HL 2013. L 287., 90. o.; HL 2016. L 267., 2. o.; HL 2018. L 173., 35. o.; a továbbiakban: Uniós Vámkódex. Az Uniós Vámkódex a 287. és 288. cikke értelmében 2013. október 30-án lépett hatályba, és – bizonyos rendelkezések kivételével (amelyek között a 116. cikk nem szerepel) – 2016. május 1-jétől alkalmazandó.

B. A német jog

6. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a releváns német jog az Abgabenordnung (az adózás rendjéről szóló törvény, BGBl. 2002 I., 3866. o.) alapügy tényállása idején hatályos változata (a továbbiakban: AO).

7. Az AO 3. §-a a következőképpen szól:

„[…]

(3) Az Uniós Vámkódex 5. cikkének 20. és 21. pontja szerinti behozatali és kiviteli vámok a jelen törvény értelmében vett adók […]

(4) Járulékos adóügyi szolgáltatások […] a 233–237. § szerinti kamatok, […] az Uniós Vámkódex 5. cikkének 20. és 21. pontja szerinti behozatali és kiviteli vámok utáni kamatok […]

[…]”

8. Az AO 233. §-a értelmében:

„Az adójogviszonyból eredő igények (37. §) után csak törvény által meghatározott esetekben fizetendő kamat […]”

9. Az AO 236. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Jogerős bírósági határozattal vagy ilyen határozat alapján történő adócsökkentés vagy adókedvezmény-nyújtás esetén a visszafizetendő vagy megtérítendő összeg után a (3) bekezdésre is figyelemmel a perfüggőség napjától a kifizetés napjáig terjedő időszakra kamatot kell fizetni […]

[…]”

10. Ezenkívül a C-415/20. sz. ügyben a releváns szabályozás a Gesetz zur Durchführung der gemeinsamen Marktorganisationen und der Direktzahlungen (a közös piacszervezések és a közvetlen kifizetések végrehajtásáról szóló törvény, BGBl. 2017 I., 3746. o.) alapjogvitákra alkalmazandó változatát (a továbbiakban: MOG) is magában foglalja.

11. A MOG 14. §-a a következőképpen szól:

„(1) A kedvezmények visszafizetése vagy bármely más kötelezettség megsértése esetén fizetendő összegeket az esedékességük napjától számítva az alapkamatot öt százalékponttal meghaladó mértékű kamat terheli. A határidőben meg nem fizetett vámot az esedékesség napjától számítva az alapkamatot öt százalékponttal meghaladó mértékű kamat terheli. Az első és második mondatot az 1. § (2) bekezdésében említett rendelkezésekre és eljárásokra is figyelemmel kell alkalmazni.

(2) A kedvezmények vagy a beavatkozás jogcímén fizetendő összegeket az AO 236., 238. és 239. §-ának megfelelően a perfüggőség napjától kezdve kamat terheli. Egyéb esetben azok után nem fizetendő kamat.”

III. A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A. A C-415/20. sz. ügy

12. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés alapján a Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions Gmbh (a továbbiakban: Gräfendorfer) német társaság, amely bontott baromfit exportál harmadik országokba.

13. A 2012. január és június közötti időszakban a Hauptzollamt Hamburg (hamburgi fővámhivatal, Németország) megtagadta az export-visszatérítést a Gräfendorfertől amiatt, hogy a bontott baromfi nem volt kifogástalan kereskedelmi minőségű, mivel azt nem kopasztották meg teljesen, vagy túl sok belsőséggel rendelkezett. Az alkalmazandó uniós jog[5] alapján a hamburgi fővámhivatal bírságot is kiszabott a Gräfendorferrel szemben, mivel nagyobb export-visszatérítést igényelt, mint amelyre jogosult volt.

14. Ezt követően a Gräfendorfertől eltérő személyek[6] által indított eljárásokban a Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) a Bíróság 2011. november 24-i Gebr. Stolle és Doux Geflügel ítélete[7] alapján megállapította, hogy a csekély számú toll jelenléte nem hiúsítja meg az export-visszatérítést, és hogy összesen négy belsőség elfogadható. Következésképpen a hamburgi fővámhivatal helyt adott a Gräfendorfer által benyújtott közigazgatási panasznak, megítélte számára az igényelt export-visszatérítést, és visszatérítette részére a kiszabott bírságot.

15. 2015. április 16-i levelével a Gräfendorfer kérelmet nyújtott be a hamburgi fővámhivatalhoz az export-visszatérítés késedelmes kifizetése, valamint a visszatérített bírság után járó kamatok megfizetése iránt. 2015. július 22-i határozatával a hamburgi fővámhivatal elutasította e kérelmet. 2018. április 18-i határozatával a Gräfendorfer által a 2015. július 22-i határozatával szemben benyújtott közigazgatási panaszt is elutasította.

16. 2018. május 23-án a Gräfendorfer ezen elutasító határozat ellen keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróságnál. Keresetének alátámasztása érdekében az uniós jogra és a Bíróság ítélkezési gyakorlatából eredő, kamatfizetéshez való jogra hivatkozik. A hamburgi fővámhivatal többek között előadja, hogy az export-visszatérítéseknek az ügy tényállásának megvalósulása idején történő megtagadása nem volt ellentétes az uniós joggal, összhangban állt az alkalmazandó uniós jogszabályokkal és a nemzeti ítélkezési gyakorlattal; a Gräfendorfer csak a Bíróság ítéletének és a kérdést előterjesztő bíróság későbbi határozatainak eredményeként volt jogosult export-visszatérítésekre, ilyen esetben pedig nem igényelhet kamatot a korrigált összeg után. A hamburgi fővámhivatal e tekintetben a Bíróság 2017. január 18-i Wortmann ítéletére[8] hivatkozott.

17. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy az alapjogvitára alkalmazandó uniós vagy nemzeti szabályozás egyetlen rendelkezése sem teszi lehetővé, hogy helyt lehessen adni a Gräfendorfernek az export-visszatérítések késedelmes kifizetése vagy a visszatérített bírság után

[5] A mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítési rendszer alkalmazása közös részletes szabályainak megállapításáról szóló, 1999. április 15-i 800/1999/EK bizottsági rendelet (HL 1999. L 102., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 25. kötet, 129. o.). Ezt a rendeletet hatályon kívül helyezte a mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítési rendszer alkalmazása részletes szabályainak megállapításáról szóló, 2009. július 7-i 612/2009/EK bizottsági rendelet (HL 2009. L 186., 1. o.), és annak helyébe lépett.

[6] A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben utal a Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) 2014. február 18-i 4 K 18/12. és 4 K 264/11. sz. ítéletére.

[7] C-323/10–C-326/10, EU:C:2011:774. A szóban forgó ügy tárgyát a mezőgazdasági termékek export-visszatérítési nómenklatúrájának létrehozásáról szóló, 1987. december 17-i 3846/87/EGK bizottsági rendelet (HL 1987. L 366., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 7. kötet, 325. o.) I. mellékletében szereplő 0207 12 10 és 0207 12 90 alszám értelmezése képezte.

[8] C-365/15, EU:C:2017:19, a továbbiakban: Wortmann ítélet.

járó kamatok megfizetése iránti kérelmének. A jogvita kimenetele tehát attól függ, hogy ezen igények alapulhatnak-e az uniós jog szerinti, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából eredő, kamatfizetéshez való jogon.

18. A Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) – mivel kétségei támadtak azzal kapcsolatban, hogy keletkezik-e uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jog a szóban forgó ügy tárgyát képezőhöz hasonló uniós jogsértés esetén – úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Az uniós jog alapján akkor is kötelesek-e a tagállamok a kamatokkal együtt visszafizetni az uniós jog megsértésével kivetett vámokat, ha a visszafizetés indokát nem az képezi, hogy a jogalap az Európai Unió Bíróságának megállapítása szerint sérti az uniós jogot, hanem az, hogy a Bíróság meghatározott módon értelmezte a Kombinált Nómenklatúra egyik vámtarifa(al)számát?

2) Olyan export-visszatérítések kifizetésére is alkalmazhatók-e az Európai Unió Bírósága által kialakított uniós jogi kamatigény elvei, amelyeket a tagállami hatóság az uniós jog megsértésével tagadott meg?”

B. A C-419/20. sz. ügy

19. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint az F. Reyher Nchfg. GmbH & Co. KG (a továbbiakban: Reyher) olyan német társaság, amely 2010-ben és 2011-ben kötőelemeket importált az Unióba egy olyan indonéziai vállalkozástól, amely Kínában letelepedett társaság leányvállalata.

20. A hamburgi fővámhivatal arra az álláspontra helyezkedett, hogy e kötőelemek Kínából származnak, és az Unióba történő behozataluk során a 91/2009 rendeletben előírt dömpingellenes vám hatálya alá tartoznak. [9] Következésképpen a hamburgi fővámhivatal 2013-ban több, dömpingellenes vám beszedését elrendelő határozatot bocsátott ki a Reyherrel szemben, amely vámot ez utóbbi megfizette. Ezt követően a Reyher e vám kivetése ellen keresetet terjesztett a Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) elé.

21. A Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) 2019. április 3-i, jogerőre emelkedett ítéletével helyt adott a Reyher keresetének, és megsemmisítette a vele szemben kivetett dömpingellenes vámokat azzal az indokkal, hogy a hamburgi fővámhivatal nem bizonyította, hogy a Reyher által az Unióba importált kötőelemek Kínából származnak.

22. A hamburgi fővámhivatal 2019 májusában visszatérítette a Reyhernek az általa megfizetett dömpingellenes vámokat. Ezzel szemben elutasította a Reyher e vám utáni kamatok megfizetése iránti kérelmét, majd elutasította a Reyher által az ezen elutasítással szemben benyújtott panaszt.

23. 2020. február 10-én a Reyher ezen elutasító határozat ellen keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróságnál. Bár a felek jogvitája arra vonatkozik, hogy kizárt-e a kamatfizetés az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése alapján, a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli

[9] A Kínai Népköztársaságból származó egyes vas vagy acél kötőelemek behozatalára végleges dömpingellenes vám kivetéséről szóló, 2009. január 26-i 91/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009. L 29., 1. o.; helyesbítés: HL 2015. L 64., 46. o.). E rendeletet hatályon kívül helyezte a Kínai Népköztársaságból származó, valamint – kiterjesztés alapján – a Malajziában feladott, akár Malajziából származóként, akár nem ilyenként bejelentett egyes vas vagy acél kötőelemek behozatalára kivetett végleges dömpingellenes vám hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. február 26-i (EU) 2016/278 bizottsági végrehajtási rendelet (HL 2016. L 52., 24. o.).

meg, hogy a jelen ügy tényállására nem ez a kódex, hanem a korábbi Közösségi Vámkódex alkalmazandó. A Közösségi Vámkódex 241. cikke alapján kamatot kell fizetni, ha a nemzeti jog ezt előírja. A kérdést előterjesztő bíróság tehát úgy ítéli meg, hogy a Reyher az AO 236. §-ának (1) bekezdése alapján követelheti a kamatok megfizetését a bírósági eljárás megkezdésétől kezdődő időszakra. Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság azon tűnődik, hogy jogosult-e a Reyher kamatra a dömpingellenes vámok jogalap nélküli megfizetése és a bírósági eljárás megindítása közötti időszakra vonatkozóan.

24. A Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) – mivel kétségei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy hivatkozhat-e a Reyher a Bíróság ítélkezési gyakorlatával összhangban az uniós jogból eredő kamatfizetéshez való jogra a nemzeti jog alapján általa nem követelhető kamattal kapcsolatban – úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Akkor is fennáll-e az uniós jog megsértése mint az Európai Unió Bírósága által kialakított uniós jogi kamatigény feltétele, ha a tagállami hatóság vámot állapít meg az uniós jog alkalmazásával, a tagállami bíróság azonban később megállapítja, hogy nem állnak fenn a vám kivetésének ténybeli feltételei?”

C. A C-427/20. sz. ügy

25. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint a Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG (a továbbiakban: Flexi Montagetechnik) olyan német társaság, amely kutyapóráz gyártásához használt csavaros kampókat hozott be az Unióba.

26. A Hauptzollamt Kiel (kieli fővámhivatal, Németország) külső vámvizsgálatot követően arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezeket a csavaros kampókat nem a Kombinált Nómenklatúra (a továbbiakban: KN) 8308 vámtarifaszáma alá kell besorolni, amely a Flexi Montagetechnik által bejelentett 2,7%-os vámtételt von maga után, hanem a KN 7907 vámtarifaszám alá besorolt, 5 %-os vámtételt maga után vonó áruként kell besorolni, amelyet így az Flexitechnik által fizetettnél magasabb összegű behozatali vám terhel. A kieli fővámhivatal két, behozatali vám beszedését elrendelő határozatot hozott, amely vámot a Flexi Montagetechnik 2014 márciusában megfizetett. Ezt követően 2014 szeptemberében a Flexi Montagetechnik keresetet nyújtott be a bírósághoz e határozatokkal szemben.

27. 2017. június 20-i ítéletével a Bundesfinanzhof (szövetségi pénzügyi bíróság, Németország) azzal az indokkal semmisítette meg e határozatokat, hogy a behozatali vámok beszedése jogellenes volt, mivel a csavaros kampókat a KN 8308 vámtarifaszám alá kellett volna besorolni, ahogyan azt a Flexi Montagetechnik is tette.

28. 2017 októberében a kieli fővámhivatal visszatérítette a Flexi Montagetechnik részére az általa megfizetett behozatali vámot. Ugyanakkor megtagadta e vám után a kamatfizetést a kifizetés napjától a visszatérítés napjáig terjedő időszakra vonatkozóan, majd elutasította a Flexi Montagetechnik ezen elutasítással szemben benyújtott panaszát.

29. A Flexi Montagetechnik ezen elutasítással szemben keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróságnál. A kieli fővámhivatal az eljárás során kamatot ítélt meg számára a beszedést elrendelő határozatok elleni kereset megindításától (2014. szeptember) a behozatali vámok visszatérítéséig (2017. október) terjedő időszakra vonatkozóan. A felek azonban továbbra sem értenek egyet

abban, hogy jogosult-e a Flexi Montagetechnik a jogellenesen beszedett behozatali vám megfizetésétől (2014. március) a beszedést elrendelő határozatok elleni kereset megindításáig (2014. szeptember) terjedő időszakra is kamatot követelni.

30. A Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság) – mivel kétségei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy hivatkozhat-e a Flexi Montagetechnik a Bíróság ítélkezési gyakorlatával összhangban az uniós jogból eredő kamatfizetéshez való jogra a nemzeti jog alapján általa nem követelhető kamattal kapcsolatban – úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Akkor is fennáll-e az uniós jog megsértése mint az Európai Unió Bírósága által kialakított uniós jogi kamatigény feltétele, ha a tagállami hatóság vámot állapít meg érvényes uniós jogi rendelkezések megsértésével, a tagállami bíróság pedig megállapítja az uniós jog e megsértését?”

IV. A Bíróság előtti eljárás

31. 2020. október 9-i határozatával a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesíti a C-415/20., C-419/20. és C-427/20. sz. ügyeket.

32. Írásbeli észrevételeket a Gräfendorfer, a Reyher, a Flexi Montagetechnik, a holland kormány és az Európai Bizottság terjesztett a Bíróság elé. E felek az eljárási szabályzat 62. cikkének (1) bekezdése alapján válaszoltak a Bíróság írásbeli kérdéseire is.

V. Elemzés

33. A kérdést előterjesztő bíróság kérdéseivel a Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakított, uniós jogon alapul, kamatfizetéshez való jogra vonatkozó több kérdésben is iránymutatást kér.

34. A kérdést előterjesztő bíróság nem vonja kétségbe, hogy az uniós jog alapján kamatfizetéshez való jog keletkezik, azonban bizonytalan abban, hogy keletkezik-e ilyen jog az őt érintő különféle uniós jogsértések esetében.

35. A három ügy alapjául szolgáló első kérdés lényegében az, hogy uniós jogon alapuló a kamatfizetéshez való jog keletkezését illetően jelentőséggel bír-e, hogy hogyan történt az uniós jogsértés. Ezenkívül közvetetten kérdésként vetődik fel, hogy jelentőséggel bír-e az, ha az uniós jogsértést a Bíróság helyett nemzeti bíróság állapította meg.

36. Az ezen ügyek alapjául szolgáló második kérdés lényegében az, hogy korlátozható-e, és ha igen, milyen feltételek mellett az uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jog. A C-419/20. sz. ügy és a C-427/20. sz. ügy az uniós vámjogszabályok által előírt, kamatfizetéshez való jog uniós jogon alapuló korlátozása alkalmazhatóságának, míg mindhárom ügy e jog nemzeti jog általi korlátozáshatóságának kérdését veti fel.

37. E kérdések megválaszolása céljából először a Bíróságnak az uniós jog megsértésével megfizetett összegek visszatérítésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatából eredő, kamatfizetéshez való jogot vizsgálom meg (A. rész). Ezután azt vizsgálom meg, hogy a kamatfizetéshez való jog uniós jog alapján történő keletkezése szempontjából jelentőséggel bír-e, hogy hogyan történt az uniós jogsértés (B.1. rész), amelyet követően azt a kérdést tárgyalom meg, hogy jelentőséggel

bír-e, hogy a nemzeti bíróságok vagy a Bíróság állapítja-e meg az uniós jogsértést (B.2. rész). Végül a kamatfizetéshez való jog korlátozásának uniós jogon (C.1. rész) és nemzeti jogon (C.2. rész) alapuló lehetséges indokaival foglalkozom.

38. Elemzésemben rámutatok arra, hogy a kamatfizetéshez való jog az uniós jog olyan általános szabályának minősül, amely minden olyan esetben alkalmazandó, amelyben az uniós jog alapján esedékes kifizetést késedelmesen teljesítik, legyen szó akár a jogalap nélkül kifizetett pénzösszegek visszatérítéséről, akár olyan juttatások késedelmes megfizetéséről, amelyek valamely személyt az uniós jog értelmében megilletik. Az ilyen általános szabályt korlátozhatja az uniós jog vagy a nemzeti jog, feltéve hogy azt elfogadható közérdek igazolja, és az arányos e közérdekkel. Az uniós vámszabályozás által bevezetett korlátozást, valamint az alkalmazandó nemzeti jogon alapuló korlátozást is ennek tükrében vizsgálom meg.

A. Az uniós jogi kamatfizetési jogról

39. Előzetesen megjegyzendő, hogy az uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jog a Bíróságnak az uniós jog megsértésével jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítéséhez való jogra vonatkozó ítélkezési gyakorlatával együtt alakult ki.

40. Nem újak azok az esetek, amelyekben az uniós jog megsértésével különböző terheket vetettek ki. A Bíróság a korai ítélkezési gyakorlatában például a növényegészségügyi ellenőrzések költségével,[10] az exportköltségekkel,[11] a behozatal egészségügyi vizsgálatának költségeivel,[12] az angolszalonna-gyártásra szánt bontott sertéseket terhelő díjakkal,[13] a banánt terhelő fogyasztási adóval,[14] valamint a nyilvános és zártkörű részvénytársaságok nyilvántartásba vételét terhelő díjakkal foglalkozott.[15] Az újabb ügyek tárgyát a leányvállalat által az anyavállalata számára felosztott nyereséget terhelő társaságiadó-előleg,[16] a hozzáadottérték-adó (a továbbiakban: héa) túlzott mértékben történő felszámítása,[17] a gépjárművek környezetszennyezési adója[18] és a villamosenergia-fogyasztást terhelő adó túlzott mértékű megfizetése[19] képezte, hogy csak néhányat említsek.

41. Azokban az esetekben, amelyekben az ilyen terheket az uniós joggal ellentétesnek ítélték, az e terheket megfizető személyek azok visszatérítését kérték. Ezen igényeket gyakran kísérték kamatfizetési igények.

42. Az uniós jog azonban nem tartalmaz általános írott szabályokat arra vonatkozóan, hogy milyen jogok és jogorvoslatok illetik meg a pénzösszegeket az uniós joggal ellentétesen megfizető személyeket. E jogterület tehát a Bíróság ítélkezési gyakorlata révén alakult ki és alakul továbbra is. Az alábbiakban röviden áttekintem, hogy hogyan értelmezem az említett ítélkezési gyakorlatot.

[10] Lásd: 1976. december 16-i Rewe-Zentralfinanz és Rewe-Zentral ítélet (33/76, EU:C:1976:188).

[11] Lásd: 1976. december 16-i Comet ítélet (45/76, EU:C:1976:191).

[12] Lásd: 1983. november 9-i San Giorgio ítélet (199/82, EU:C:1983:318).

[13] 1979. június 26-i McCarren ítélet (177/78, EU:C:1979:164).

[14] Lásd: 1999. február 9-i Dilexport ítélet (C-343/96, EU:C:1999:59).

[15] Lásd: 1997. december 2-i Fantask és társai ítélet (C-188/95, EU:C:1997:580).

[16] Lásd: 2001. március 8-i Metallgesellschaft és társai ítélet (C-397/98 és C-410/98, EU:C:2001:134).

[17] Lásd: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478; a továbbiakban: Littlewoods Retail ítélet).

[18] Lásd: 2013. április 18-i Irimie ítélet (C-565/11, EU:C:2013:250; a továbbiakban: Irimie ítélet); 2014. október 15-i Nicula ítélet (C-331/13, EU:C:2014:2285).

[19] Lásd: 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716; a továbbiakban: Hauptzollamt B ítélet).

43. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós jog szabályainak megsértésével valamely tagállamban beszedett összegek visszatérítéséhez való jog a Bíróság által értelmezett uniós rendelkezések által a jogalanyok számára biztosított jogból ered, és azt kiegészíti. A tagállamok tehát főszabály szerint kötelesek az uniós jog megsértésével beszedett összegek visszatérítésére. [20]

44. Álláspontom szerint ebből az ítélkezési gyakorlatból egyértelműen az következik, hogy a visszatérítéshez való jog maga olyan jog, amely az uniós jogból ered abban az esetben, ha valamely személy az uniós joggal ellentétesen fizetett meg összegeket. [21]

45. Ezenkívül a Bíróság megállapította, hogy abban az esetben, ha valamely tagállam az uniós jog szabályainak megsértésével vetett ki adót, a jogalanyok nemcsak a jogosulatlanul beszedett adó visszatérítésére, hanem az e tagállam részére fizetett vagy az általa ezen adóval közvetlen összefüggésben levont összegek visszatérítésére is jogosultak. Ez magában foglalja az abból eredő veszteségeket is, hogy a kifizetett pénzösszeg nem állt rendelkezésre. [22]

46. A Bíróság ezenkívül kifejtette, hogy ezen ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a tagállamokra hárított azon kötelezettség elve, hogy az uniós jog megsértésével beszedett adók összegét kamatokkal kell visszafizetniük, ez utóbbi jogból ered. [23]

47. Úgy értelmezem az idézett ítélkezési gyakorlatot, hogy amennyiben az uniós jog alapján visszatérítéshez való jog keletkezik, ahhoz kamatfizetési jog társul. Az ítélkezési gyakorlat ilyen értelmezését megerősítik a Bíróság főtanácsnokai [24] és jogtudósok [25].

48. A Bíróság azonban ítélkezési gyakorlatában nem foglalkozott egyértelműen azzal a kérdéssel, hogy kamatot kell-e fizetni minden olyan esetben, amelyben a visszatérítéshez való jog az uniós jogon alapul, vagy hogy vannak-e olyan esetek, amelyekben az uniós jog biztosítja a visszatérítéshez való jogot, de nem írja elő a kamatfizetést. Ezenkívül még nem tisztázott, hogy a kamatfizetéshez való jog kizárólag az uniós jog szerinti visszatérítéshez való joggal együtt

[20] Ez az ítélkezési gyakorlat az 1983. november 9-i San Giorgio ítélettel (199/82, EU:C:1983:318, 12. pont) kezdődött. Ezt a későbbi ítélkezési gyakorlat például a 2001. március 8-i Metallgesellschaft és társai ítélet (C-397/98 és C-410/98, EU:C:2001:134, 84. pont), vagy legutóbb a 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716, 26. pont) is megerősítette.

[21] Az is felhozható, hogy a visszatérítéshez való jog volt az uniós jogon alapuló első olyan jogorvoslat, amelyet a Bíróság a Szerződések által létrehozott rendszer szerves részének minősített. A visszatérítéshez való jogra vonatkozó ítélkezési gyakorlat megelőzi azt az ítélkezési gyakorlatot, amelyben a Bíróság más jogorvoslati lehetőségeket, köztük az ideiglenes intézkedéshez való jogot (az 1990. június 19-i Factortame és társai ítélettől [C-213/89, EU:C:1990:257] kezdődően) vagy a kártérítéshez való jogot (az 1991. november 19-i Francovich és társai ítélettől [C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428] kezdődően) kialakította. A visszatérítéshez való jogot azonban nem ismerték el azonnal uniós jogi jogorvoslatként, mivel a legtöbb nemzeti jogrendszer rendelkezett valamiféle, a jogalap nélkül megfizetett terhek visszatérítése iránti igényről. Ennélfogva nem volt azonnal egyértelmű, hogy az uniós jog a visszatérítés tekintetében saját, a nemzeti jogtól független jogalapot tartalmaz. Lásd e tekintetben: Dougan, M., „Cutting Your Losses in the Enforcement Deficit: A Community Right to the Recovery of Unlawfully Levied Charges?”, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 1. kötet, 1998–1999, 233. o.; Ćapeta, T., *Sudovi Europske unije. Nacionalni sudovi kao europski sudovi (EU Courts. National Courts as European Courts)*, Institut za međunarodne odnose, IMO, Zagreb, 2002, 109. és azt követő oldalak.

[22] Lásd például: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 25. pont); 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716, 27. pont).

[23] Lásd például: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 26. pont); 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716, 27. pont).

[24] Lásd e tekintetben: Trstenjak főtanácsnok Littlewoods Retail Ltd és társai ügyre vonatkozó indítványa (C-591/10, EU:C:2012:9, 26–30. pont); Wathelet főtanácsnok Irimie ügyre vonatkozó indítványa (C-565/11, EU:C:2012:803, 21–29. pont).

[25] Lásd például: Gazin, F., „L'étendue du versement des sommes dues par les États en violation du droit de l'Union européenne: le beurre et l'argent du beurre au service de l'efficacité du droit”, *Revue du marché commun et de l'Union européenne*, 571. sz., 2013, 475. o.; Schlote, M., „The San Giorgio »cause of action«”, *British Tax Review*, 2014, 103. o.; van de Moosdijk, M., *Unjust Enrichment in European Union Law*, Kluwer, 2018, különösen a 68–83. o.; Episcopo, F., „The Vicissitudes of Life at the Coalface: Remedies and Procedures for Enforcing Union Law before the National Courts”, in Craig, P. és de Búrca, G. (szerk.), *The Evolution of EU Law*, Third edition, Oxford University Press, 2021, 275. o., különösen a 290–291. o.

keletkezik-e, vagy más olyan esetekben is, amelyekben a késedelmesen teljesített fizetési kötelezettség (például a C-415/20. sz. ügyben az export-visszatérítések) közvetlenül az uniós jogon alapul.

49. Álláspontom szerint az e kérdésre adandó választ is az uniós jogban kell keresni, és az nem függ a nemzeti jogrendszerektől. Másképpen megfogalmazva, a kamatfizetéshez való jog terjedelme nem tartozik a nemzeti eljárási autonómia körébe. Ez a kifejezés a tagállamok arra vonatkozó hatáskörére utal, hogy jogrendszerükben szabályozzák az uniós jogorvoslati jogok (például az uniós jogon alapuló, visszatérítéshez való jog vagy kártérítési jog) gyakorlása szempontjából releváns anyagi jogi és eljárásjogi kérdéseket, amennyiben hiányoznak az azok végrehajtásához szükséges uniós szabályok. Ugyanakkor a kamatfizetéshez való jog fennállásával, nem pedig annak végrehajtásával kapcsolatos kérdés az, hogy minden esetben vagy csak a visszatérítéshez való jogot keletkeztető egyes esetekben vagy más olyan esetekben is keletkezik-e ilyen jog, amelyekben a pénzfizetési kötelezettség az uniós jogon alapul, így az kizárólag az uniós jog hatálya alá tartozik. Épp ellenkezőleg, eltérő jellegű az a kérdés, hogy korlátozhatják-e a nemzeti jogrendszerek az ilyen jogot – amennyiben fennáll az uniós jog alapján –, és azzal az alábbiakban külön foglalkozom (C.2. rész).

B. A Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján a kamatokkal történő visszatérítéshez való jogot keletkeztető uniós jogsértésről

1. Jelentőséggel bír-e az, hogy hogyan történt az uniós jogsértés?

50. A jelen ügyek által felvetett kérdések egyike azzal kapcsolatos, hogy a Bíróságnak a jogalap nélkül megfizetett összeg kamatokkal történő visszatérítésére vonatkozó ítélkezési gyakorlata szempontjából jelentőséggel bír-e, hogy hogyan történt az uniós jogsértés. Pontosabban kérdésként vetődik fel, hogy kamatot csak abban az esetben kell-e fizetni, ha – a holland kormány érvelésének megfelelően – a jogalap nélkül beszedett összegek kivetéséhez jogalapul szolgáló uniós vagy nemzeti intézkedést megsemmisítik vagy érvénytelenné nyilvánítják, vagy – ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság, a Gräfendorfer, a Reyher, a Flexi Montagetechnik és a Bizottság rámutat – bármely típusú uniós jogsértés tekintetében kamatot kell fizetni.

51. A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben kifejti, hogy azon ügyek közös jellemzője, amelyekben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a fellebbezők az uniós jog alapján kamatra jogosultak, abban rejlik, hogy a visszatérítéshez való jog a kifizetés jogalapjának Bíróság általi érvénytelenné nyilvánítását követően keletkezett.[26]

52. Ezzel szemben a jelen ügyekben az uniós jogsértés abból eredt, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok az uniós jog értelmezése vagy – az uniós jog érvényes szabályainak jogszerű alkalmazása során – a tényállás értékelése során hibát követtek el. A C-415/20. sz. ügyben a jogsértés az érvényes uniós szabályozás téves értelmezéséből állt, amelynek alapján a felperessel szemben megtagadták az export-visszatérítések kifizetését, és az illetékes nemzeti hatóságok bírságot is kiszabtak vele szemben. A C-419/20. sz. ügyben a jogsértés abban állt, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok tévesen értékelték a tényállást, ami olyan

[26] A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben utal a következőkre: 2012. szeptember 27-i Zuckerfabrik Jülich és társai ítélet (C-113/10, C-147/10 és C-234/10, EU:C:2012:591; a továbbiakban: Zuckerfabrik Jülich ítélet); 2013. április 18-i Irimie ítélet (C-565/11, EU:C:2013:250); 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19).

dömpingellenes vám kiszabásához vezetett, amelyet az érvényes uniós jog értelmében nem kellett megfizetni, a C-427/20. sz. ügyben pedig a behozatali vám kivetése az érvényes uniós jognak az e hatóságok általi téves értelmezéséből eredt.

53. Igaz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott ügyek olyan esetekre vonatkoztak, amelyekben érvénytelennek nyilvánították a kifizetés jogalapját. A Zuckerfabrik Jülich ítélet [27] tárgyát a cukorágazatban termelési illeték jogcímén jogalap nélkül megfizetett összegek után a Bíróság által érvénytelennek nyilvánított uniós rendeletek alapján járó kamat megfizetése képezte. Az Irimie ítélet [28] tárgyát a Bíróság értelmezése alapján az uniós joggal ellentétesnek ítélt nemzeti jog által előírt, visszatérített környezetszennyezési adó után járó kamat megfizetése képezte. Végül a Wortmann ítélet [29] tárgyát a felperes által a Bíróság által részben megsemmisített uniós rendelet alapján megfizetett dömpingellenes vámok visszatérítéséhez kapcsolódó kamatfizetés képezte.

54. Mindazonáltal rá kell mutatni arra, hogy egyrészt léteznek olyan, a Bíróság által elbírált ügyek, amelyekben a kamatfizetés oka nem a kifizetés jogalapjának érvénytelenné nyilvánítása, hanem valamely más uniós jogsértés volt. A kérdést előterjesztő bíróság is megemlíti az egyik ilyen ügyet. [30] Másrészt álláspontom szerint léteznek olyan jelentős elvi indokok, amelyek amellett szólnak, hogy az uniós jogsértés bekövetkezésének módjától függetlenül fennáll az uniós jogi kamatfizetési jog. Másképpen megfogalmazva, álláspontom szerint nem indokolt a kamatfizetéshez való jogot kizárólag a kifizetés jogalapja érvénytelenné nyilvánításának eseteire korlátozni. Ezen álláspont kifejtése céljából először a Bíróság kamatfizetéshez való jogot biztosító ítélkezési gyakorlatának alapjául szolgáló indokokat kell megvizsgálnom.

a) A kamatfizetéshez való jog céljáról

55. Amennyiben valamely személy az uniós joggal ellentétesen fizetett meg valamely pénzösszeget, ezzel egyidejűleg visszatérítéshez való jog keletkezik még akkor is, ha azt a Bíróság vagy a nemzeti bíróság adott esetben későbbi időpontban erősíti meg. Ez következik a jelen indítvány 43. pontjában említett ítélkezési gyakorlatból, amelyben a Bíróság kifejti, hogy az uniós jog szabályainak megsértésével valamely tagállamban kivetett adók visszatérítéséhez való jog az ezen összegek megfizetését ellenző uniós rendelkezések révén a jogalanyok számára biztosított jogokból ered, és azokat kiegészíti. A visszatérítéshez való jog keletkezése és a visszatérítés időpontja között idő telik el, amely néha akár jelentős is lehet. [31] A kamat ezen időmúlást veszi figyelembe.

56. A kamatfizetési kötelezettség ugyanis nem minősül az uniós jog megsértése miatt a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságokat sújtó büntetésnek vagy szankciónak, hanem inkább annak biztosítását szolgálja, hogy a természetes személyek megfelelő térítést kapjanak az amiatt elszenvedett veszteségért, hogy az uniós jog megsértésével jogalap nélkül beszedett összegek nem álltak rendelkezésükre. Másképpen megfogalmazva, a kamatfizetési jog azon az elgondoláson alapul, hogy a magánszemélyek teljes körű megtérítésben részesüljenek amiatt, hogy ezen összegeket meghatározott ideig nem használhatják fel. [32]

[27] Lásd: 2012. szeptember 27-i Zuckerfabrik Jülich és társai ítélet (C-113/10, C-147/10 és C-234/10, EU:C:2012:591).

[28] Lásd: 2013. április 18-i Irimie ítélet (C-565/11, EU:C:2013:250).

[29] Lásd: 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19).

[30] Lásd: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478).

[31] Például a C-419/20. sz. ügyben a Reyher rámutatott arra, hogy 2013-ban 774 000 eurót fizetett, azt azonban csak 2019-ben térítették vissza.

[32] Lásd például: a jelen indítvány 21. lábjegyzetében hivatkozott Dougan; a jelen indítvány 25. lábjegyzetében hivatkozott Gazin.

57. A kamatfizetési jog – mivel pusztán a pénz idővel bekövetkező értékvesztése orvoslásának eszközéről van szó – nem függ attól, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok úgy vélték-e, hogy azzal az uniós joggal összhangban járnak el, amelynek csak ezt követően tulajdonítottak az említett hatóságok által az akkoriban helyesnek ítélt alkalmazástól eltérő értelmezést. A kamatfizetési jog keletkezése szempontjából tehát nem releváns a kérdést előterjesztő bíróság által e tekintetben felhozott aggály, miszerint előfordulhat, hogy e hatóságok nem kötelesek kamatot fizetni, mivel jóhiszeműen szedték be a díjakat.

58. A kamatfizetéshez való jog nem azonos a kártérítéshez való joggal. A visszatérítéssel kapcsolatos ügyekben e jog a pénzösszegek uniós joggal ellentétes kifizetése következtében keletkezik, és nem függ az uniós jogot megsértő, hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok felelősségének megállapításától. Ennélfogva nem releváns, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok miért szedtek be pénzösszegeket az uniós joggal ellentétesen. A visszatérítéshez való jog mint uniós jogorvoslat ugyanis pusztán arra az objektív körülményre szolgál válaszul, hogy a szóban forgó összegek nem voltak esedékesek, míg a kamatfizetéshez való jog az idő múlására válasz.

59. Azokban az esetekben, amelyekben a visszatérítés jogorvoslatként felmerül, a kamatok arra az időszakra terjednek ki, amelyben valamely személynek rendelkeznie kellett volna a pénzösszegekkel, de azokkal nem rendelkezett, és nem szükséges megvizsgálni, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok miért sértették meg az uniós jogot. Maga a jogsértés is elegendő. A kamatok pusztán az időmúlást veszik figyelembe, tehát elválnak az uniós jog megsértése alóli esetleges kimentés kérdésétől.

60. Az ítélkezési gyakorlat megerősíti a kamatfizetéshez való jog ilyen gazdasági igazolását. A Bíróság először is rámutatott a visszatérítéshez való jog gazdasági észszerűségére. Úgy ítélte meg, hogy „a jogalap nélkül megfizetett összeg megtérítése iránti jog célja az adó uniós joggal való összeegyeztethetetlensége következményeinek orvoslása, semlegesítve a gazdasági terhet, amellyel jogtalanul sújtotta a gazdasági szereplőt, aki azt végül valóban viselte”.[33] A Bíróság a jelen indítvány 45. pontjában említett több közelmúltbeli ügyben azt is kifejtette, hogy az uniós jog értelmében a jogalap nélkül beszedett pénzösszegeket kamattal kell visszatéríteni, mivel a kamat fedezi „az abból eredő veszteségeket […], hogy […] a pénzösszeg nem állt rendelkezésre”.[34]

61. A kamatfizetés tehát ahhoz szükséges, hogy az uniós jogsértés hiányában fennállóhoz a lehető legközelebb álló helyzet megteremtésével be lehessen tartatni az uniós jogot. Így az uniós jog tényleges érvényesülésének helyreállítását célozza.

62. A kamatok megítélésének a kérdést előterjesztő bíróság, a Gräfendorfer és a Flexi Montagetechnik által hivatkozott alternatív, sőt esetlegesen kiegészítő magyarázatát a jogalap nélküli gazdagodás fogalma képezi.[35]

63. Arra Sharpston főtanácsnok utalt a fent hivatkozott Zuckerfabrik Jülich és társai ügyre vonatkozó indítványában;[36] ezen ügy tárgyát szintén a nemzeti hatóságoktól követelt, azonban érvénytelen uniós jogalapon az Unió költségvetése javára beszedett összegek visszatérítése képezte.

[33] 2011. október 20-i Danfoss és Sauer-Danfoss ítélet (C-94/10, EU:C:2011:674, 23. pont).

[34] Lásd például: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 25. pont); 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716, 27. pont).

[35] Lásd e tekintetben: a 25. lábjegyzetben hivatkozott van de Moosdijk.

[36] Lásd: C-113/10, C-147/10 és C-234/10, EU:C:2011:701, 125–129. pont.

64. Ezenkívül a Bíróság a 2008. december 16-i Masdar (UK) kontra Bizottság ítéletében [37] és a 2020. július 9-i Cseh Köztársaság kontra Bizottság ítéletében [38] a jogalap nélküli gazdagodásra hivatkozott, hogy igazolja az EUMSZ 268. cikk és az EUMSZ 340. cikk második bekezdése alapján az Uniótól való visszatérítés iránti kereset megindításának lehetőségét. A Bíróság kiemelte, hogy az a személy, akit olyan veszteség ért, amely valamely más személy (a szóban forgó ügyben az Unió) vagyonát gyarapítja, anélkül hogy e gazdagodásnak bármilyen jogalapja lenne, főszabály szerint jogosult arra, hogy e veszteség erejéig a gazdagodott személytől megtérítést követeljen. A Bíróság álláspontja szerint az uniós költségvetésből történő visszatérítés iránti kereset az Unió érvényes jogalap nélküli gazdagodásának és a kérelmező vagyona ehhez kapcsolódó csökkenésének bizonyítékát igényli.

65. Amennyiben a jogalap nélküli gazdagodás fogalma megfelelően igazolhatja valamely tagállamnak az uniós költségvetés részére jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetét, álláspontom szerint a jelen ügyekben szóban forgóhoz hasonló helyzetekben a kamatfizetés igazolása céljából nem szükséges e fogalomra hivatkozni. Az még akadályát is képezheti a kamatfizetésnek. Az uniós kormányzás szervezete miatt a nemzeti hatóságok gyakran szednek be különböző összegeket az uniós költségvetés javára. A jelen indítvány előző pontjában említett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően ugyanis az olyan személynek, aki jogalap nélkül beszedett összegeket fizetett meg, bizonyítania kell az ezen összegeket beszedő nemzeti hatóságok gazdagodását. Ha ezen összegeket az Unió költségvetésébe utalnák át, a nemzeti hatóságok gazdagodását adott esetben nem lehetne bizonyítani.

66. A kamatfizetéshez való jog – ahelyett, hogy a jogalap nélküli gazdagodás logikájára alapulna – e kapcsolat másik oldalára, a jogalap nélküli elszegényedésre összpontosít. Célja az uniós jog tényleges érvényesülésének biztosítása azáltal, hogy az uniós jog megsértése miatt elszegényedő személyt olyan helyzetbe hozza, amely a jogsértés hiányában fennállt volna. Így tehát inkább a felperes elszegényedése, mintsem a nemzeti hatóságok gazdagodása az, ami jelentőséggel bír. Az uniós jogi kamatfizetéshez való jog nem teszi szükségessé a gazdagodás bizonyítását. [39]

67. Álláspontom szerint a kamatfizetéshez való jog Bíróság által javasolt gazdasági igazolása alátámasztja azt a következtetést, hogy az uniós jogban minden olyan esetben keletkezik ilyen jog, amelyben valamely személy az uniós joggal ellentétesen elszegényedik, anélkül hogy fel kellene tenni azt a kérdést, hogy a jogsértést elkövető személy jóhiszeműen járt-e el, és hogy gazdagodott-e.

[37] Lásd: C-47/07 P, EU:C:2008:726, különösen a 44–50. pont.

[38] Lásd: C-575/18 P, EU:C:2020:530, különösen a 81–84. pont. Lásd még: Sharpston főtanácsnok Cseh Köztársaság kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa (C-575/18 P, EU:C:2020:205, 120–129. pont); Kokott főtanácsnok Szlovákia kontra Bizottság és Románia kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa (C-593/15 P, C-594/15 P és C-599/15 P, EU:C:2017:441, 108. pont).

[39] E tekintetben érdemes megemlíteni azt az ítélkezési gyakorlatot, amelyben a Bíróság lehetővé tette a tagállamok számára, hogy figyelembe vegyék a jogalap nélküli gazdagodás fogalmát. Ezen ítélkezési gyakorlat olyan, nemzeti szabályozásra vonatkozó körülmények közé illeszkedik, amely korlátozza az uniós jog megsértésével jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítéséhez való jogot, ha a szóban forgó összegeket más kereskedők vagy fogyasztók részére fizették ki. Lásd például: 1980. február 27-i Just ítélet (68/79, EU:C:1980:57, 26. és 27. pont). Ez az ítélkezési gyakorlat megerősíti azt a javasolt álláspontot, amely szerint az uniós jogi kamatfizetési jogot az uniós joggal ellentétes elszegényedés megelőzésének szükségessége igazolja. Az a személy, aki jogalap nélkül felszámított összegeket juttatott másoknak, nem szegényedik el, ezért az uniós jog alapján megtagadható e személytől a kamatokkal együtt történő visszatérítéshez való jog.

b) Fennáll-e a jelen ügyekben kamatfizetéshez való jog?

68. Annak elfogadása esetén, hogy az uniós jog a kamatfizetéshez való jogot abból a célból biztosítja, hogy helyreállítsa a tényleges érvényesülését azáltal, hogy fedezi a pénzösszeg azon időszak alatt bekövetkező értékvesztését, amely időszak alatt valamely személyt az uniós jogot sértő módon megfosztottak e pénzösszegtől, nem indokolt különbséget tenni különböző uniós jogsértések között.

69. Kamatot kell fizetni, függetlenül attól, hogy a jogsértés érvénytelen uniós vagy nemzeti jogalapban, az uniós jog vagy az azt végrehajtó nemzeti jog téves értelmezésében, a tényállás pénzösszegek uniós joggal ellentétes beszedéséhez vezető téves értékelésében vagy más jogsértésben nyilvánul-e meg.

70. Álláspontom szerint az ítélkezési gyakorlatból levezethető, hogy minden olyan helyzetben keletkezik kamatfizetéshez való jog, amelyben az uniós jog alapján pénzösszeg jár abból a célból, hogy kompenzálja az időmúlást a kifizetéshez való jogosultság felmerülésétől kifizetés teljesítéséig terjedő időszakban.[40] A kamatfizetéshez való jog ugyanis a kifizetéshez való jogot biztosító vagy azt megtagadó uniós jogi szabály megsértése következtében keletkezik e jog megsértésének időpontjától kezdve, és az uniós jog tényleges érvényesülésének helyreállítását szolgálja.

71. Következésképpen azokban a helyzetekben, amelyekben a visszatérítéshez való jog az uniós jogot sértő kifizetés jogalapjának érvénytelenítéséből ered, kamatfizetésre van szükség annak a helyzetnek a visszaállításához, amely akkor alakult volna ki, ha az érvénytelenített jogi aktust soha nem fogadták volna el.[41]

72. Hasonlóképpen, a kamatot hasonló okokból kell megfizetni azokban az esetekben is, amelyekben a visszatérítést a tényállás téves értékelése vagy téves jogalkalmazás miatt igénylik. A C-415/20. sz. ügyben a felperes nem lett volna köteles pénzbírságot fizetni, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok helyesen értelmezték volna az uniós jogot. Annak a helyzetnek a visszaállítása érdekében, amely akkor állt volna fenn, ha az uniós jogsértés nem történt volna meg, nem elegendő pusztán az említett bírság visszatérítése, az időmúlás kompenzálása céljából kamatot is fizetni kell. Kizárólag így állítható helyre az uniós jog tényleges érvényesülése.

73. Ez az érvelés a C-419/20. sz. ügyben és a C-427/20. sz. ügyben is alkalmazandó. Az uniós jog tényleges érvényesülése kizárólag akkor állítható helyre, ha a felperesek olyan helyzethez „térnek vissza”, amelyben nem sértették meg az uniós jogot a tényállás téves értékelése vagy az uniós jog téves értelmezése révén. Ehhez fedezni kell annak a pénzösszegnek az értékvesztését, amelytől a felpereseket az uniós jog megsértése miatt megfosztották.

74. Ezt a megközelítést a közelmúltbeli ítélkezési gyakorlat is megerősíti, amelyben a Bíróság megállapította, hogy kamat jár olyan esetekben is, amelyekben a felperesek visszatérítéshez való joga nem a kifizetés jogalapjának érvénytelenítéséből, hanem a jog vagy a jogalap nélküli kifizetéshez vezető tényállás téves értelmezéséből ered. A Littlewoods Retail ítéletben[42] a felperes a releváns uniós és nemzeti jog téves értelmezése miatt túlzott mértékben fizette be a héát. A

[40] Az adók, illetékek és más díjak visszatérítése nem az egyetlen olyan eset, amelyben az uniós jog kamatfizetést irányoz elő. Ilyen kamatokat kell fizetni például az uniós jog megsértéséből eredő kártérítési igényekkel összefüggésben is. Lásd például: 1993. augusztus 2-i Marshall ítélet (C-271/91, EU:C:1993:335, 31. pont).

[41] Lásd e tekintetben: Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Wortmann ügyre vonatkozó indítványa (C-365/15, EU:C:2016:663, 66. pont).

[42] Lásd: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478).

Hauptzollamt B ítéletben [43] a visszatérítés a villamos energiát terhelő adók téves megállapításának következménye volt. A Bíróság mindkét ügyben úgy ítélte meg, hogy a felperesek az uniós jog alapján kamatfizetésre jogosultak.

75. A C-415/20. sz. ügyben fennálló helyzet – amelyben a felperest bizonyos időre megfosztották azon export-visszatérítések kifizetésétől, amelyekre az uniós jog alapján jogosult volt – különbözik a visszatérítéssel kapcsolatos ügyektől. Ezekben az ügyekben ugyanis a kamatfizetéshez való jog a fizetés megtagadásához való jog megsértéséből ered, míg a C-415/20. sz. ügyben a kamatfizetéshez való jogra a kifizetéshez való joggal összefüggésben hivatkoztak. A kérdést előterjesztő bíróság ezen ügyben feltett második kérdésének tárgyát tehát lényegében az képezi, hogy kizárólag a visszatérítéshez való joggal összefüggésben vagy olyan esetben is keletkezik-e kamatfizetéshez való jog, amelyben valamely személynek a közvetlenül az uniós jogon alapuló, kifizetéshez való jogát sértették meg.

76. Ha a javaslatomnak megfelelően az uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jogot az uniós jog tényleges érvényesülése azon időmúlás kompenzálásával történő helyreállításának szükségessége igazolja, amely időszak alatt valamely magánszemélyt az uniós joggal ellentétes módon megfosztottak valamely pénzösszegtől, akkor is keletkezik kamatfizetéshez való jog, ha a jogsértés a kifizetésnek az uniós jog alapján arra jogosult személytől történő megtagadásában áll. A C-415/20. sz. ügyben fennálló helyzetben a kamatot az export-visszatérítésekre való jog keletkezése és az ilyen export-visszatérítések kifizetésének időpontja közötti időszakra kell megfizetni.

77. Álláspontom szerint tehát a Bíróság ítélkezési gyakorlatát úgy kell értelmezni, hogy az főszabály szerint magában foglalja a kamatfizetéshez való jogot minden olyan helyzetben, amelyben az uniós jog alapján járó pénzösszegeket az uniós jog megsértésével késedelmesen fizetik ki.

78. Ennélfogva úgy vélem, hogy a Bíróságnak a kamatfizetéshez való jogra vonatkozó ítélkezési gyakorlata alkalmazandó – a C-415/20. sz. ügyben foglaltakhoz hasonlóan – a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok által az uniós jog megsértésével tévesen megtagadott export-visszatérítésekre és a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok által az uniós jog megsértésével tévesen kiszabott pénzbírságokra. Ugyanez vonatkozik a C-419/20. sz. ügy tárgyát képezőhöz hasonló, tévesen megállapított tényállás alapján beszedett dömpingellenes vámok visszatérítésére, és az uniós jognak a C-427/20. sz. ügy tárgyát képezőhöz hasonlóan téves értelmezése miatt jogalap nélkül beszedett behozatali vámok visszatérítésére is. Mindezen esetekben a kamatfizetés célja ugyanaz, vagyis az, hogy fedezze a pénznek a szóban forgó pénzösszegekre való jogosultság felmerülésének időpontja és a kifizetésük időpontjáig történő időmúlás révén bekövetkező értékvesztését.

79. A Bíróság ítélkezési gyakorlatának olyan értelmezése, amely azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben a Bíróság megsemmisít vagy érvénytelennek nyilvánít valamely uniós jogi aktust vagy nemzeti jogi aktust, aláásná az ítélkezési gyakorlat célját, vagyis annak biztosítását, hogy az uniós jog megsértése ellenére az uniós jog tényleges érvényesülésének helyreállítása érdekében kamatfizetéshez való jog illesse meg a magánszemélyeket.

[43] Lásd: 2021. szeptember 9-i Hauptzollamt B (Fakultatív adókedvezmények) ítélet (C-100/20, EU:C:2021:716).

2. Jelentőséggel bír-e az, hogy a nemzeti bíróságok vagy a Bíróság állapítja-e meg a jogsértést?

80. Ezzel összefüggésben az uniós jogsértés fogalmának a Bíróság jogalap nélkül beszedett összegek visszatérítésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatában követett értelmezése a jelen ügyek szempontjából közvetetten azt is kérdésként veti fel, hogy jelentőséggel bír-e, hogy a nemzeti bíróságok vagy a Bíróság állapítja-e meg az uniós jogsértést.

81. Álláspontom szerint e kérdésre nemleges választ kell adni.

82. Ahogyan azt a Bíróság elismerte, az EUSZ 19. cikk értelmében a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladata biztosítani az uniós jog teljes körű alkalmazását valamennyi tagállamban, valamint a jogalanyokat e jog alapján megillető bírói jogvédelmet.[44] E bíróságok tehát a Bírósággal együttműködve közösen rájuk ruházott feladatot töltenek be annak érdekében, hogy a Szerződések alkalmazása és értelmezése során biztosítsák a jog tiszteletben tartását.[45]

83. Ezenfelül a Bíróság hangsúlyozta, hogy az EUMSZ 267. cikk által szabályozott eljárás közvetlen együttműködést hoz létre a Bíróság és a nemzeti bíróságok között, amelynek keretében ez utóbbiak szorosan együttműködnek az uniós jog helyes alkalmazásában és egységes értelmezésében, valamint az uniós jog által a magánszemélyek részére biztosított jogok védelmében. Ennek megfelelően a nemzeti bíróságoknak, illetve a Bíróságnak juttatott feladatok alapvető fontosságúak magának a Szerződések által létrehozott jogrend jellegének a megőrzését illetően.[46]

84. Ebből következik, hogy az uniós jogrend „általános hatáskörű” bíróságaiként a nemzeti bíróságok kulcsszerepet játszanak a Bíróság mellett.[47] Amennyiben tehát valamely nemzeti bíróság az uniós jog megsértését megállapítja, az ugyanolyan értékű, mint amelyet a Bíróság a jogalap nélkül beszedett összegek visszatérítéséhez való jog és az uniós jog alapján a magánszemélyeknek járó, ennek megfelelő kamatok tekintetében állapít meg.

85. Az is kiemelendő, hogy úgy tűnik, e megközelítés tükröződik a Bíróság ezzel összefüggő ítélkezési gyakorlatában. A Wortmann ítéletben[48] a Bíróság rámutatott arra, hogy a vám azon okból történő visszatérítése esetén, hogy azt az uniós jog megsértésével szedték be – *„amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia”* –, az uniós jog alapján a tagállamok kötelesek megfizetni a megfelelő kamatokat.

86. Ennélfogva arra az álláspontra helyezkedem, hogy az uniós jog kamatfizetéshez való jogot keletkeztető megsértése attól függetlenül fennáll, hogy a nemzeti bíróságok vagy a Bíróság állapítják meg e jogsértést.

44 Lásd például: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet (C-64/16, EU:C:2018:117, 32. pont); 2021. november 16-i WB és társai ítélet (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 59. pont).

45 Lásd például: 2011. március 8-i 1/09 (a szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás) vélemény (EU:C:2011:123, 69. pont); 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet (C-64/16, EU:C:2018:117, 33. pont).

46 Lásd például: 2020. június 25-i Satcen kontra KF ítélet (C-14/19 P, EU:C:2020:492, 61. pont); 2021. október 6-i Consorzio Italian Management és Catania Multiservizi ítélet (C-561/19, EU:C:2021:799, 31. pont).

47 Lásd e tekintetben: 2011. március 8-i 1/09 (a szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás) vélemény (EU:C:2011:123, 80. pont).

48 Lásd: 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19, 38. pont) (kiemelés tőlem).

C. A kamatfizetési jog uniós és nemzeti jog általi esetleges korlátozásáról

87. A kérdést előterjesztő bíróság mindhárom ügyben úgy ítéli meg, hogy a felperesek kizárólag akkor jogosultak kamatfizetésre azon időszak egészére vonatkozóan, amelynek során az uniós joggal ellentétes módon megfosztották őket a pénzösszegektől, ha az uniós jog alapján fennáll a kamatfizetéshez való jog. A jelen indítvány előző részeiben arra az álláspontra helyezkedtem, hogy az uniós jog ténylegesen biztosítja a felperesek számára a kamatfizetéshez való jogot.

88. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokból azonban egyértelműen kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megítélése szerint legalábbis a C-419/20. sz. ügyben és a C-427/20. sz. ügyben a felperesek a nemzeti jog alapján jogosultak voltak kamatfizetésre a bírósági eljárás megindításától a visszatérítés időpontjáig terjedő időszakra, míg a C-415/20. sz. ügyben a felperes a nemzeti jog alapján semmilyen kamatra nem jogosult, mivel nem indította meg az export-visszatérítések kifizetése iránti keresetet a bíróság előtt.

89. Álláspontom szerint e tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a jelen ügyben a nemzeti jog biztosítja-e a felperesek számára a kamatfizetéshez való jogot, mivel e jog közvetlenül az uniós jog alapján keletkezett. Ennélfogva a kérdést előterjesztő bíróság döntéshozatala szempontjából releváns kérdésként nem az a kérdés vetődik fel, hogy az uniós jog alapján megítélhető-e kamat a bírósági eljárás megindításától számított időszakra, hanem inkább az, hogy a nemzeti jogszabályok jogszerűen korlátozhatják-e ezen uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jog szóban forgó időszakhoz kapcsolódó gyakorlását, vagy azt a bírósági keresetindítás szükségességének feltételhez köthetik-e.

90. Hasonlóképpen, az is kérdésként vetődik fel, hogy megfoszthatók-e a felperesek az olyan kamatok megfizetésétől, amelyek egyébként az uniós jog értelmében az uniós vámszabályozás alapján megilletik őket.

91. Az uniós jogon alapuló jogokat, köztük a kamatfizetéshez való jogot bizonyos feltételek mellett maga az uniós jog vagy a nemzeti jog is korlátozhatja.

92. Általánosan ahhoz, hogy az uniós jog korlátozása elfogadható legyen, két feltételnek kell teljesülnie: egyrészt az uniós jogon alapuló jogot korlátozó intézkedést az uniós jog értelmében elfogadható közérdekű célnak kell igazolnia, másrészt pedig a szóban forgó intézkedésnek arányosnak kell lennie e célkitűzéssel.

93. Ebben az összefüggésben térek most rá a jelen ügyek szempontjából releváns két korlátozó intézkedés, egy uniós jogi intézkedés, majd egy nemzeti jogi intézkedés vizsgálatára.

1. Az uniós jog által előírt korlátozásokról (a Közösségi Vámkódex 241. cikke és az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése)

94. A jelen ügyekben választ igénylő kérdések egyike az, hogy alkalmazandó-e a Közösségi Vámkódex 241. cikke és az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése (amelyekre együttesen hivatkozom) a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügyek körülményeire.

95. Ezen uniós jogi rendelkezések bizonyos fenntartásokkal korlátozzák és kizárják a kamatfizetést a vámok hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok általi visszatérítése esetén. E rendelkezések tehát relevánsak lehetnek a behozatali vámok C-427/20. sz. ügyben szóban forgó visszatérítése, valamint a dömpingellenes vámok C-419/20. sz. ügyben szóban forgó visszatérítése szempontjából.

96. A holland kormány által felhozott érvek szerint a kamatok kizárásának Vámkódexben foglalt szabálya alkalmazandó a C-419/2000. sz. ügy és a C-427/20. sz. ügy körülményeire, így ezen ügyekben nem jár kamat. A Gräfendorfer, a Reyher, a Flexi Montagetechnik és a Bizottság nem ért egyet ezzel. A Wortmann ítéletre hivatkozással előadják, hogy a Vámkódex kamatfizetést kizáró szabálya ezen ügyek körülményeire nem alkalmazható.

97. A holland kormány az érvelését abból az álláspontból kiindulva építi fel, hogy a Vámkódex kamatfizetést kizáró szabálya általános szabály. A Bíróság Wortmann ítéletben tett megállapításaira e szabály alóli kivételként utal.

98. Ezen állásponttal ellentétben úgy vélem, hogy a Vámkódex szóban forgó szabálya nem általános szabálynak, hanem az uniós jog azon általános szabálya alóli kivételnek minősül, amely szerint kamatot kell fizetni azokban az esetekben, amelyek az uniós jog megsértésével kifizetett összegek visszatérítését foglalják magukban. Éppen azért, mert az általános szabály kamat fizetését írja elő, azt kifejezetten ki kellett zárni.

99. Az általános szabály korlátozásaként a Vámkódex szabályának indokoltnak és a felhozott indokolással arányosnak kell lennie. Ilyen indokolás hiányában a Vámkódexnek a kamatfizetést visszatérítés esetén kizáró szabálya érvénytelen lenne. [49]

100. A Wortmann ítélet [50] a Vámkódex szóban forgó szabálya vonatkozásában indokolást kínált, [51] ugyanakkor annak alkalmazását bizonyos típusú helyzetekre korlátozta. Kifejtem, hogy ez szükséges volt a Vámkódex szabálya jogszerűségének biztosításához, és hogy e szabály ugyanezen okból nem alkalmazható a jelen ügyekre.

101. A Bíróság a Wortmann ítéletben a főtanácsnokot követve megállapította, hogy a Közösségi Vámkódex 241. cikkének keletkezéstörténete azt mutatja, hogy az „arra az esetre vonatkozik, amelyben az érintett árunak a vámhatóság általi kiadását követően megállapítják, hogy az eredetileg megállapított behozatali vámot csökkenteni kell, és ebből következően a valamely gazdasági szereplő által megfizetett behozatali vámot egészben vagy részben vissza kell fizetni számára” [52].

102. Amint azt Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok kifejti, „a vámhatóság a szabad forgalomba bocsátásuk előtt nem vizsgálja meg az árukat, és csak később ellenőrzi a behozatal szabályosságát. Ha e későbbi időpontban új vámmegállapító határozatot kell hozni, ennek

[49] Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok a Wortmann ügyre vonatkozó indítványában (C-365/15, EU:C:2016:663, 45. pont) a szóban forgó ügy egyik lehetséges megoldáskaént a Vámkódex kamatfizetést kizáró rendelkezése érvénytelenségének megállapítását javasolta. Nem ez volt a megoldás, amelyet a Bíróság elé terjesztett, mivel a vitatott rendelkezés elfogadható indokolással rendelkezett. Érdemes megjegyezni, hogy e szabály érvényességét a jelen ügyekben nem vitatták.

[50] Lásd: 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19, különösen a 24–32. pont).

[51] Ugyanezt az indokolást erősítette meg a Bizottság a Wortmann ügyben és a jelen ügyekben előterjesztett észrevételeiben is.

[52] 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19, 27. pont).

következményeként vagy az importőrnek kell megfizetnie az addig hiányzó részt (hibás eredeti vámmegállapító határozat), vagy a hatóságnak kell visszafizetnie a túlfizetést”[53]. A Vámkódex mindkét esetben kizárja a kamatfizetést.[54]

103. Ennélfogva a kamatfizetést előíró általános szabály Vámkódex általi korlátozását igazolja a gyors vámkezelési rendszer lehetővé tétele és az áruk gyors forgalomba hozatala.[55]

104. Ahhoz, hogy e szabály arányos maradjon az általa elérni kívánt céllal, alkalmazásának a jelen indítvány előző pontjaiban foglaltak szerint a vámkezelési eljárásokra kell korlátozódnia. Ezek azok a helyzetek, amelyekben a vámok kiigazítását vagy a vámhatóság, vagy a gazdasági szereplő az eredeti vámkezelést követő rövid időn belül kéri, és mindkét fél elfogadja az ilyen kiigazítást. Ezzel szemben jogvita felmerülése esetén a helyzet a Vámkódexben meghatározott, kamatfizetést kizáró kivétel keretein kívül esne.

105. Ezt az álláspontot támasztja alá a Wortmann ítélet is, amelynek értelmében a Vámkódex kamatfizetést kizáró szabálya nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyekben a vámok visszatérítése a vámmegállapítás során elkövetett olyan hibából ered, amely nem a vámkezelési rendszer gyorsaságának tudható be. Következésképpen az nem vonatkozott a szóban forgó ügyben a Bíróság által részben megsemmisített uniós rendelet alapján kivetett dömpingellenes vámok visszatérítésével összefüggésben történő kamatfizetésre.

106. A holland kormány előadja, hogy a Wortmann ítélet kizárólag azokat az eseteket zárta ki a Vámkódex hatálya alól, amelyekben a visszafizetés a jogalap érvénytelenné nyilvánítását követően történik, ami a szóban forgó ítélet esetében megvalósult.

107. Álláspontom szerint azonban ez az értelmezés nem felelne meg e szabály Wortmann ítéletben előadott igazolásának, vagyis a gyors vámkezelési rendszer lehetővé tételének, amelyet Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok „normális körülményeknek” minősített.[56] Hacsak a „normális” vámkezelési műveletek körébe nem tartozó helyzetek nincsenek kizárva a Vámkódex szabályának hatálya alól, fennáll annak veszélye, hogy e szabály érvénytelennek bizonyul, mivel nem áll arányban annak igazolási céljával. Az ilyen helyzetek nem pusztán azok, amelyekben a visszafizetés a jogalap érvénytelenné nyilvánítását követően történik.

108. A jelen ügyekben a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok általi téves értékelést nem „normális” gyors vámkezelési eljárásokban korrigálták. A vám kiigazítása ehelyett a nemzeti bíróságok azon ítéleteinek végrehajtásából ered, amelyekben megállapították, hogy a vámot az uniós jog megsértésével vetették ki. Az ilyen helyzetek nem tartoznak a Vámkódexben előírt kivétel hatálya alá.

[53] Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Wortmann ügyre vonatkozó indítványa (C-365/15, EU:C:2016:663, 50. pont).

[54] Ezt a szimmetriát – amely kizárja a kamatfizetési kötelezettséget mind a vámhatóságok számára a vámok negatív korrekciója esetén, mind pedig a gazdasági szereplő számára a vámok pozitív korrekciója esetén – a szóban forgó szabály igazolása szempontjából fontos tényezőként emelte ki. Lásd: 2017. január 18-i Wortmann ítélet (C-365/15, EU:C:2017:19, 29–31. pont); Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Wortmann ügyre vonatkozó indítványa (C-365/15, EU:C:2016:663, 48–52. pont).

[55] Számomra úgy tűnik, semmi nem indokolja, hogy a Wortmann ítéletben kifejtett, a Közösségi Vámkódex 241. cikkével foglalkozó megfontolások ne vonatkoznának az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdésére. Lásd e tekintetben: Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Wortmann ügyre vonatkozó indítványa (365/15, EU:C:2016:663, 51. pont, 25. lábjegyzet).

[56] Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Wortmann ügyre vonatkozó indítványa (C-365/15, EU:C:2016:663, 52. pont).

109. Következésképpen úgy vélem, hogy a Közösségi Vámkódex 241. cikke és az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése a jelen ügy körülményei között nem zárja ki a kamatfizetést, és hogy ezek az ügyek a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében a kamatfizetéshez való jog általános szabályának hatálya alá tartoznak.

2. A nemzeti jog által előírt korlátozások (a kamatfizetéshez való jogot a bírósági keresetindításhoz kötő és a kamatfizetést az ilyen keresetindítástól kezdve korlátozó nemzeti szabályok)

110. Az uniós jogorvoslati szabályokat korlátozó nemzeti rendelkezések elemzésének szokásos kerete a nemzeti eljárási autonómia fogalmának keretébe illeszkedik. A jelen indítványban nem kívánom a „nemzeti eljárási autonómia" fogalmának megfelelőségét megtárgyalni.[57] Elegendő megállapítani, hogy e fogalom értelmében a tagállamok feladata az uniós jogorvoslati jogok gyakorlása szempontjából releváns anyagi jogi és eljárásjogi kérdések szabályozása. Ez a nemzeti eljárásjogi autonómia releváns uniós szabályozás hiányában áll fenn. Arra azonban irányadó az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve.[58]

111. Az uniós jogon alapuló jogok tényleges érvényesülését korlátozó nemzeti szabályozás azonban indokolt lehet, feltéve hogy arányos módon követ valamely jogszerű célt.

112. Ezt az „eljárási indokolási szabályt" – ahogyan azt a jogtudósok hívták[59] – a Bíróság az 1995. december 14-i van Schijndel és van Veen ítéletben,[60] valamint az 1995. december 14-i Peterbroeck ítéletben[61] fogalmazta meg, és azt a későbbi ítélkezési gyakorlatban is megerősítette.[62] A Bíróság a tényleges érvényesülés elvét illetően korábban úgy ítélte meg, hogy minden olyan esetben, amelyben kérdésként vetődik fel, hogy valamely nemzeti rendelkezés gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszi-e az uniós jog alkalmazását, e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helyére figyelemmel azt kell megvizsgálni, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Ennélfogva az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek valamiféle, az eljárás szabályszerűségéhez vagy a védelemhez való jog elvének tiszteletben tartásához vagy a jogbiztonság elvéhez hasonló jogszerű célt követnek, megfelelnek a tényleges érvényesülés elvének, amennyiben e jogszerű célt arányosan biztosítják. Ezt a konkrét esetben az érintett nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia.

113. Ezen elemzési keret tükrében kell értékelni azokat a nemzeti szabályokat, amelyek a jelen ügyekben korlátozzák a kamatfizetéshez való jogot.

[57] Ugyanakkor lásd e tekintetben: Kakouris, C. N., „Do the Member States Possess Judicial Procedural »Autonomy«?", *Common Market Law Review*, 34. kötet, 1997, 1389. o.; Bobek, M., „Why There is No Principle of »Procedural Autonomy« of the Member States", in de Witte, B. és Micklitz, H.-W. (szerk.), *The European Court of Justice and the Autonomy of the Member States*, Intersentia, 2012, 305. o.; Trstenjak főtanácsnok Littlewoods Retail Ltd és társai ügyre vonatkozó indítványa (C-591/10, EU:C:2012:9, 23–25. pont).

[58] Lásd például a kamatfizetést illetően: 2012. július 19-i Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 27. és 28. pont); 2020. április 23-i Sole-Mizo és Dalmandi Mezőgazdasági ítélet (C-13/18 és C-126/18, EU:C:2020:292, 37. pont). Ahogyan azt a Bíróság ezekben az ítéletekben kifejtette, uniós szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendjében kell meghatározni azokat a feltételeket, amelyek mellett az említett kamatokat meg kell fizetni, feltéve hogy azok nem kedvezőtlenebbek, mint a nemzeti jog rendelkezésein alapuló hasonló igényekre vonatkozó feltételek (egyenértékűség elve), és nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve).

[59] Lásd e tekintetben: Prechal, S., „Community Law in National Courts: The Lessons from *Van Schijndel*", *Common Market Law Review*, 35. kötet., 1998, 681. o., a 690. oldalon. Lásd még például: Widdershoven, R., „National Procedural Autonomy and General EU Law Limits", *Review of European Administrative Law*, 12. kötet, 2019, 5. o.; a jelen indítvány 25. lábjegyzetében említett Episcopo.

[60] C-430/93 és C-431/93, EU:C:1995:441.

[61] C-312/93, EU:C:1995:437.

[62] Lásd például: 2019. december 19-i Cargill Deutschland ítélet (C-360/18, EU:C:2019:1124, 51. pont); 2021. október 6-i Consorzio Italian Management és Catania Multiservizi ítélet (C-561/19, EU:C:2021:799, 63. és 64. pont).

114. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a mindhárom ügyben alkalmazandó nemzeti szabályozás azt az időpontot, amelytől kezdve a kamat esedékes, a kereset hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság elé terjesztésének időpontjára korlátozza.

115. Elöljáróban megjegyzendő, hogy úgy tűnik, nem állnak fenn olyan körülmények, amelyek kétségeket ébreszthetnének e szabályoknak az egyenértékűség elvével való összeegyeztethetőségét illetően.[63]

116. Álláspontom szerint azonban a tényleges érvényesülés elvét illetően határozott jelek utalnak arra, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás nem áll összhangban ezzel az elvvel.

117. A Bíróság ítélkezési gyakorlata[64] értelmében az uniós jog főszabály szerint az uniós jog megsértésével kivetett vagy visszatartott összegek megfizetésének vagy meg nem fizetésének időpontjától azok visszatérítésének vagy megfizetésének időpontjáig terjedő teljes időszakra írja elő a kamatfizetést. Ez biztosítja az ezen összegek rendelkezésre állásának hiánya által okozott veszteségek megfelelő megtérítését.

118. Így az Irimie ítéletben[65] a Bíróság megállapította, hogy az olyan szabályozás, amely a kamatok számítását a tartozatlanul megfizetett adó visszatérítése iránti kérelem benyújtásának időpontját követő naptól írja elő, nem felel meg a tényleges érvényesülés elvének. Ezenfelül megjegyzendő, hogy Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok a Wortmann ügyre vonatkozó indítványában[66] úgy vélte, hogy ugyanez vonatkozik a jelen ügyekben szóban forgó német jogszabályokra is.

119. Egyetértek ezzel. Az olyan nemzeti szabályok, amelyek a kamatfizetést csak a bírósági eljárás megindításának időpontjától írják elő, megfosztják a jogalanyokat attól, hogy – amint azt a kamatkifizetéshez való jog hatékony alkalmazása megköveteli – megfelelő ellentételezést kapjanak az abból eredő veszteségek teljes időtartamára, hogy megfosztották őket a jogalap nélkül beszedett összegektől.

120. Ahogyan arra a Gräfendorfer, a Reyher és a Flexi Montagetechnik rámutat, a jelen ügyben szereplőkhöz hasonló körülmények között a jogalap nélkül beszedett összegek megfizetésétől a bírósági keresetindításig számított idő a bírósági keresetindítást megelőző közigazgatási panaszkezelési eljárásra tekintettel több évet is felölelhet. Ennélfogva számomra úgy tűnik, hogy a mindhárom ügyben alkalmazandó nemzeti szabályok nem felelnek meg a tényleges érvényesülés elve követelményeinek.

121. A kérdést előterjesztő bíróság kizárólag a C-415/20. sz. ügyben utalt egy további, az export-visszatérítések késedelmes kifizetése után járó késedelmi kamatok megfizetésével kapcsolatos elemre. E bíróság álláspontja szerint úgy tűnik, hogy az alkalmazandó nemzeti jog[67] értelmében a juttatások késedelmes megfizetésének eseteiben attól az időponttól kezdve kell kamatot fizetni, hogy valamely gazdasági szereplő az ilyen ellátások folyósítása iránt keresetet

63 Ellentétben a Reyher által a C-419/20. sz. ügyben felhozott érvekkel, számomra úgy tűnik, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás nem részesíti kedvezőtlenebb bánásmódban az uniós jogi igényeket a nemzeti jogon alapuló igényekhez képest; az, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok az alapügyben hivatkozhatnak arra, hogy az Uniós Vámkódex 116. cikkének (6) bekezdése akként alkalmazandó, hogy az kizárja a kamatfizetést, a kamatfizetési jognak az uniós jog, nem pedig a nemzeti jog általi esetleges korlátozásából ered.

64 Lásd: 2013. április 18-i Irimie ítélet (C-565/11, EU:C:2013:250, 26. és 28. pont). Lásd még e tekintetben: 2020. április 23-i Sole-Mizo és Dalmandi Mezőgazdasági Zrt. ítélet (C-13/18 és C-126/18, EU:C:2020:292, 43. pont).

65 Lásd: 2013. április 18-i Irimie ítélet (C-565/11, EU:C:2013:250, 27. és 29. pont). Lásd még e tekintetben: 2014. október 15-i Nicula ítélet (C-331/13, EU:C:2014:2285, 37. és 38. pont).

66 Lásd: C-365/15, EU:C:2016:663, 14. és 69–73. pont.

67 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben utal az AO MOG 14. §-ának (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 236. §-ára.

indít a bíróság előtt. Amennyiben viszont a késedelmes megfizetés bírósági eljárás mellőzésével történik, vagyis ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok úgy döntenek, hogy kifizetik az export-visszatérítéseket, a gazdasági szereplő nem jogosult kamatra. Amennyiben tehát – a szóban forgó ügyben fennálló helyzethez hasonlóan – a gazdasági szereplő pusztán közigazgatási panaszt terjesztett a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok elé, és egy próbaperben megvárta a döntést, amelyet követően e hatóságok kamatmentesen fizették meg az export-visszatérítéseket, semmilyen kamatra nem jogosult.

122. Álláspontom szerint az ilyen nemzeti szabályok nem felelnek meg a tényleges érvényesülés elvének. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a kamatfizetéshez való jog az uniós jog alapján, tehát a nemzeti jogtól függetlenül fennáll. Ennélfogva az olyan gazdasági szereplő, amelynek az export-visszatérítéseket késedelmesen fizették ki, kamatfizetésre jogosult. Az ilyen jog bírósági eljárás megindításához kötése megfosztja a C-415/20. sz. ügy felpereséhez hasonló jogalanyokat – akik nem indítottak bíróságnál keresetet e visszatérítések iránt – az uniós jog alapján őket megillető jogtól.

123. Még ha – a kérdést előterjesztő bíróság előadása szerint – a szóban forgó nemzeti szabályok csökkentik is az uniós jogon alapuló kamatfizetéshez való jog tényleges érvényesülését, ez nem zárja ki azt, hogy az ügy sajátos körülményeitől függően az uniós jog lehetővé tegye az ilyen nemzeti szabályokat. Ez kizárólag akkor lehetséges, ha e szabályok arányosak a nemzeti jogrendszer fontos érdekeivel.

124. A jelen ügyekben azonban a Bíróság nem rendelkezik olyan információval, amely lehetővé tenné annak értékelését, hogy igazoltak-e a kamatfizetéshez való jogot korlátozó nemzeti szabályok. A kamatfizetéshez való jogot bírósági keresetindításhoz kötő nemzeti szabályozást illetően a kérdést előterjesztő bíróság megemlítette, hogy az ilyen szabályozás a piaci szereplők döntéshozatali autonómiájával, jelesül esetlegesen azzal magyarázható, hogy bírósági keresetindításra vonatkozó döntés helyett a valamely próbaper kimenetelének kivárására vonatkozó döntés az említett autonómia gyakorlásának tekinthető, amelynek révén a piaci szereplő lemondott a kamatfizetéshez való jogáról. Nem látom be az ilyen szabályozás által követett közérdekű célt. Épp ellenkezőleg, számomra inkább úgy tűnik, hogy az a bírósági eljárások számának szükségtelen megnövekedésével jár. Mindazonáltal az európai bíróságokként működő Bíróság és nemzeti bíróságok közötti hatáskörmegosztás keretében (lásd a jelen indítvány 82–84. pontját) a kérdést előterjesztő bíróságnak kell értékelnie a szóban forgó nemzeti szabályozás igazolásait és arányosságát.

125. Végeredményben – a kérdést előterjesztő bíróság általi vizsgálat függvényében – úgy kell tekinteni, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás azáltal, hogy a kamatfizetést a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok által az uniós jog megsértésével jogalap nélkül beszedett összegek vagy késedelmesen megfizetett összegek visszatérítésére korlátozza, nem felel meg a tényleges érvényesülés elve követelményeinek.

126. Az uniós jog alapján e megállapításból az következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság vagy a kamatfizetéshez való jog hatékony alkalmazásának megfelelő módon értelmezheti e nemzeti szabályokat, vagy, ha ez nem lehetséges, eltekinthet azok alkalmazásától a jelen ügyekben.

VI. Végkövetkeztetés

127. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom, hogy a Bíróság a Finanzgericht Hamburg (hamburgi pénzügyi bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

C-415/20. sz. ügy

1) Az uniós jog alapján kötelesek a tagállamok a kamatokkal együtt visszafizetni az uniós jog megsértésével kivetett vámokat, ha a visszafizetés indokát nem az képezi, hogy a jogalap a Bíróság megállapítása szerint sérti az uniós jogot, hanem az, hogy a Bíróság meghatározott módon értelmezte a Kombinált Nómenklatúra egyik vámtarifa(al)számát.

2) A Bíróság által kialakított uniós jogi kamatigény elvei alkalmazhatók az olyan export-visszatérítések kifizetésére, amelyeket a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok az uniós jog megsértésével tagadtak meg.

C-419/20. sz. ügy

Akkor is fennáll az uniós jog megsértése mint a Bíróság által kialakított uniós jogi kamatigény feltétele, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság vámot állapít meg az uniós jog alkalmazásával, a nemzeti bíróság azonban később megállapítja, hogy nem állnak fenn a vám kivetésének ténybeli feltételei.

C-427/20. sz. ügy

Akkor is fennáll az uniós jog megsértése mint a Bíróság által kialakított uniós jogi kamatigény feltétele, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság vámot állapít meg érvényes uniós jogi rendelkezések megsértésével, a nemzeti bíróság pedig megállapítja az uniós jog megsértését.